

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULUNDA OKUYAN ÖĞRETMEN ADAYLARININ MESLEKİ KAYGI DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Özden TAŞĞIN

Selçuk Üniversitesi, Karaman Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Konya.

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının meslekî kaygılarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır; öğretmen adaylarının meslekî kaygıları cinsiyet ve yapmış oldukları spor branşı bakımından farklılık göstermekte midir? Araştırmanın verileri, 2003 - 2004 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören son sınıf 90 öğrenciye "Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeği"nin uygulanmasıyla elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, Bayan öğrencilerin görev merkezli ve ben merkezli kaygı düzeyleri erkek öğrencilerininkinden istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı; meslekî kaygılar

OBSERVATION OF CONCERN LEVELS TEACHER CANDIDATES, WHO ENROLLED PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS COLLEGE, ACCORDING TO SOME VARIABLES

Abstract

The purpose of this study is to emerge whether the professional concerns of preservice teachers differ according to gender or the sport branch that they have. Data for this study were collected through the administration of the "Preservice Teacher Concerns Checklist" to 90 senior students studying in the School of physical education and sport at Selçuk University during the 2003 – 2004 academic year. According to results, teaching task concern and self – concern statistically more significant than those of boys.

Keywords: Preservice teachers, teaching concerns

Giriş

Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin kaygıları belirli zamanlarda belirli noktalarda yoğunlaşır. Fuller'e (1969) göre, bu kaygıları (1) ben-merkezli kaygılar, (2) görev-merkezli kaygılar, ve (3) öğrenci-merkezli kaygılar olmak üzere üç grup altında toplamak mümkündür (Fuller,1969; Fuller ve Brown, 1975; Meek ve Behets,1999).

Ben-merkezli kaygıların odak noktasını, bireyin kendisi oluşturur. Ben-merkezli kaygıları taşıyan bir öğretmen adayı, öğretmenlik mesleğini başarı ile sürdürüp sürdüremeyeceği endişesini taşır ve bu nedenle de sürekli olarak yoğun bir stres altındadır. Böyle bir birey, kendisine şu gibi soruları sürekli olarak yöneltir: (1) Acaba öğretmenlik bana göre bir meslek mi? (2) Acaba öğretmenlik mesleğini her gün nasıl yapacağım? (3) Acaba sınıfta gürültü olduğunda okul müdürü ve okuldaki diğer öğretmenler hakkında ne düşünecek?

Görev-merkezli kaygıların odak noktasını, bireyin öğreticilik görevi oluşturur. Görev-merkezli kaygıları taşıyan bir öğretmen adayı, iyi bir öğretici olabilme kaygısı içindedir ve bu nedenle de alanında kullanabileceği yeni öğretim yöntemlerini, materyallerini ve araç-gereçlerini araştırmaya başlar. Böyle bir birey kendisine şu gibi soruları sürekli olarak yöneltir: (1) Acaba farklı sınıf ortamlarında eğitim ve öğretim nasıl olmaktadır? (2) Acaba öğretim konusunda alanımdaki yeni materyalleri, teknikleri ve fikirleri nasıl elde edebilirim? (3) Acaba öğretmenlik görevimde başarılı olabilmem için bana en iyi kim yardım edebilir?

Öğrenci-merkezli kaygıların odak noktasını ise, öğrenciler oluşturur. Öğrenci-merkezli kaygıları taşıyan bir öğretmen adayı, öğretim ile ilgili düşüncelerinde ve tasarımlarında daha çok öğrenci merkezlidir, yani, her öğrencinin zihinsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını en iyi nasıl karşılayabileceğini merak etmeye ve araştırmaya başlar. Böyle bir birey kendisine şu gibi soruları sürekli olarak yöneltir: (1) Acaba her bir öğrenciye nasıl yardım edebilirim ki onun için öğrenmek mümkün, kolay ve çabuk olsun? (2) Acaba her bir öğrenciye nasıl yardım edebilirim ki onun için hayat-boyu öğrenmek önemli ve vazgeçilmez olsun? (3) Acaba özel öğretime muhtaç veya yüksek düzeyde potansiyelli öğrencilere nasıl yardım edebilirim ki bu çocuklar öğrenmelerini okul dışında da başarı ile sürdürebilsinler?

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin kaygılarını ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda, bu araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır;

1. Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları cinsiyet (bayan ve erkek) bakımından farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları sportif branşları bakımından farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırmada, betimsel analiz modeli içinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu, 2003 – 2004 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören 40 bayan 50 erkek son sınıf öğrencileri olmak üzere toplam 90 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Saban, Korkmaz, Akbaş, (2004) tarafından, Borich'den (1996) uyarlanarak geliştirilen “Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeği”nin uygulanmasıyla elde edilmiştir. Öğretmen adaylarından bir Likert – tipi beşli dereceleme formatını (1= Kaygılanmıyorum, 2= Çok Az Kaygılanıyorum, 3= Kısmen Kaygılanıyorum, 4= Oldukça Kaygılanıyorum, 5= Çok Kaygılanıyorum) kullanarak ölçekte yer alan sorulara ilişkin kaygı düzeylerini belirtmeleri istenmiştir.

Öğretmen Adayı Kaygı ölçeği, toplam üç bölümden (ben - merkezli kaygılar (**BMK**), görev - merkezli kaygılar (**GMK**) ve öğrenci - merkezli kaygılar (**ÖMK**) ve 45 maddeden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan “Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeği “ Ek 1’de verilmektedir.

Ölçekte yer alan her bölüm için madde sayısı 15 ‘tir. Ben - merkezli kaygıları ölçen maddeler sırasıyla şunlardır; 2,4,8,9,13,14,18,20,24,26,28,30,32,35 ve 44. Görev-merkezli kaygıları ölçen maddeler sırasıyla şunlardır; 1,3, 6,7,10,11,12,16,21,25,27,31,33,40 ve 42. son olarak, öğrenci-merkezli kaygıları ölçen maddeler şunlardır; 5,15,17,19,22,23,29,34,36,37,38,39,41,43 ve 45. Ayrıca, ölçekteki her bir bölüm için alınabilecek en yüksek puan değeri 75’ tir. Buna göre, bir öğretmen adayının bir bölümden aldığı puan değeri ne kadar yüksek olursa, o öğretmen adayı o bölümün temsil ettiği mesleki kaygıları da o derece yüksek düzeyde taşıyor demektir.

Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeği, ilk önce Fuller ve meslektaşları (Fuller ve Parson,1974) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek, daha sonra, bir çok araştırmacı tarafından (Rogan, Borich & Taylor,1992) geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları da yapılarak çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali, önermelerden oluşmaktadır. Bu araştırmaya özgü olarak, ölçekte yer alan önermeler soru şekline dönüştürülerek kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeği’nin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. Buyna göre, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları ölçeğin birinci bölümü (ben-merkezli kaygılar) için .76, ikinci bölümü (görev-merkezli kaygılar) için .73 ve üçüncü bölümü (öğrenci-merkezli kaygılar) içinde .76 olarak hesaplanmıştır (Saban, Korkmaz,Akbaş, 2004).

Verilerin Analizi

Araştırmada ölçek yoluyla toplanan verilerin analizi ve yorumu için SSPS istatistik programı kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları aritmetik ortalamalar (\bar{X})ve standart sapmalar (Sd) kullanılarak betimlenmiştir. Grupların aritmetik ortalamaları arasında farklılıkların önemli olup olmadığını anlamak amacıyla t testine başvurulmuştur. Bütün karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi, .05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının mesleki kaygılarına ilişkin elde edilen bulgular bu bölümde tablolar halinde ve araştırma sorularına göre alt başlıklar halinde analiz edilerek yorumlanmıştır.

GMK: Görev - Merkezli Kaygılar, **ÖMK:** Öğrenci – Merkezli Kaygılar, **BMK:** Ben - Merkezli Kaygılar

1. Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları cinsiyet (bayan ve erkek) bakımından farklılık göstermekte midir?

Tablo 1: Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırması

Cinsiyet	N	Kaygı türleri	\bar{X}	Sd	t	p
Erkek	50	GMK	31,30	8,3158	-2,349	0,02
Bayan	40		35,50	8,5154		P<0,05
Erkek	50	ÖMK	29,20	9,6065	-1,658	0,10
Bayan	40		32,25	7,8438		P>0,05
Erkek	50	BMK	26,24	10,2012	-2,120	0,03
Bayan	40		30,80	10,0670		P<0,05

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin görev - merkezli kaygı düzeyleri erkeklerde $\bar{X}=31,30$; bayanlarda $\bar{X}=35,50$ olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile sınanmış hesaplanan 2,349 t değeri 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre bayanların görev merkezli kaygı düzeyleri erkeklerin kaygı düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksektir.

Öğrenci merkezli kaygı düzeyleri incelendiğinde erkeklerde $\bar{X}=29,20$, bayanlarda; $\bar{X}=32,25$ olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki fark 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre bayan ve erkek öğrencilerin öğrenci merkezli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ben merkezli kaygı düzeyleri incelendiğinde erkeklerde $\bar{X}=26,24$ bayanlarda $\bar{X}=30,80$ olarak gözlenmiştir. Hesaplanan 2,120 t değeri 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre bayanların ben merkezli kaygı düzeyleri erkek öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksektir.

2. Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygıları Yapmış Oldukları Spor branşı (bireysel ve takım sporları) bakımından farklılık göstermekte midir?

Tablo 2: Branş Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırması

Yaptıkları Spor Branşları	N	Kaygı türleri	\bar{X}	Sd	t	P
Bireysel Sporlar	37	GMK	33,1892	7,6261	0,21	0,98
Takım Sporları	53		33,1509	9,3179		P>0,05
Bireysel Sporlar	37	ÖMK	31,0811	8,7603	0,467	0,64
Takım Sporları	53		30,1887	9,1443		P>0,05
Bireysel Sporlar	37	BMK	27,2432	9,5143	0,802	0,425
Takım Sporları	53		28,9811	10,9096		P>0,05

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin branş değişkenine göre kaygı düzeyleri incelenmiş bireysel ve takım sporları yapan öğrencilerin kaygı düzeyleri arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile sınanmış aradaki farklar 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada elde edilen en önemli bulguyu şu şekilde özetlemek mümkündür: Üç farklı kaygı türüne (görev – merkezli kaygılar, öğrenci – merkezli kaygılar, ben - merkezli kaygılar) ilişkin olarak, bayan öğretmen adaylarının görev – merkezli kaygıları ve ben – merkezli kaygıları erkek öğretmen adaylarından daha yüksek düzeyde taşımakta oldukları saptanmıştır. Saban ve arkadaşlarının (2004), yapmış oldukları çalışmada bayan öğrencilerin her üç kaygı düzeyinin de erkek öğrencilerin kaygı düzeyinden yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Öğretmen adayları, dört yıllık hizmet öncesi öğretmen eğitimi süresince kazanmış oldukları bilgi, beceri ve deneyimleri ışığında öğretmenlik mesleğinin genel olarak görev ve sorumlulukları hakkında bir fikir sahibidirler. Ancak, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine atanma süreci içinde olmaları, aynı zamanda, onları bu meslekte başarılı olup olmayacakları hususunda kaygılandırmaktadır. Bu durumda, göreve yeni başlayacak öğretmen adayları olarak öğrencilerin öğretmenlik görevini başarılı bir şekilde yerine getirip getiremeyeceklerine ilişkin kaygı düzeylerinin (görev – merkezli ve ben - merkezli kaygıların) yüksek olması çok doğaldır.

Öğretmen adaylarının kaygı düzeyleri branş değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Bu durumda bireysel spor branşı yapan öğrencilerin kaygı ortalama puanları, Görev Merkezli kaygıları ($\bar{X} = 33,1892$), Öğrenci Merkezli Kaygıları ($\bar{X} = 31,0811$) takım sporu yapan öğrencilerden yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit; takım sporu yapan öğrencilerin bireysel spor yapan öğrencilere göre daha paylaşımcı olmasına bağlanabilir. Takım sporu yapan öğrencilerin Ben Merkezli Kaygı düzeylerinin ortalaması ($\bar{X} = 28,9811$) bireysel spor yapan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ben merkezli kaygı düzeyinin bireysel spor yapan öğrencilerde daha düşük tespit edilmesi bireysel sporların kendisine özgü psiko-sosyal faktörlerden kaynaklandığı kabul edilebilir.

Sonuç olarak; Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri cinsiyet ve yapmış oldukları spor branşlarına göre farklılık göstermektedir.

Kaynaklar

1. Borich ,G. (1996). Effective Teaching Methods (3rd. Ed.). Englewoods, NJ: Prentice – Hall, Inc.
2. Fuller, F.F. (1996). Concerns of teachers: A developmental conceptualization. American Educational Research Journal,6,207-226.
3. Fuller, F.F. & Brown, O.H. (1975). Becoming a teacher. In K. Ryan (Ed.), Teacher Education (The 74th Yearbook of the National Society for the Study of Education, (pp. 25 – 52).
4. Fuller, F. F. & Parson, J.S. (1974). Concerns of Teachers: Recent Research on Two Assessment Instruments. (ERIC Document Reproduction Service No: ED 093 987).
5. Meek, A.,G. & Behets, D. (1999). Physical Education Teachers' Concerns Towards Teaching. Teaching and Teacher Education, 15,497-505.
6. Rogan, J., Borich, G. & Taylor, H. (1992). Validation of the stages of concern questionnaire. Action in Teacher Education, 14,43 – 49.
7. Saban, A., Korkmaz, İ. & Akbaşı, S. (2004). Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygıları. Eurasian Journal of Educational Research, 17, (pp,198 – 208).

Ek 1. Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeği

Değerli Öğretmen Adayı: Bu ölçeğin temel amacı, öğretmenlik mesleğine ilişkin sahip olduğunuz çeşitli kaygıları ortaya çıkarmaktır. Yakın gelecekte öğretmen olacağınızı düşündüğünüzde en çok kaygılandığınız durum nedir? Unutmayınız ki, ölçekte yer alan soruların doğru veya yanlış cevapları söz konusu değildir; çünkü, her öğretmen adayının kaygı duyduğu durum farklıdır. Lütfen ölçekte yer alan her bir ifadenin sizi şu anda ne kadar kaygılandırıldığını aşağıdaki beşli dereceleme ölçeğine göre belirtiniz.

1 = Kaygılanmıyorum 2 = Çok az kaygılanıyorum 3 = Kısmen kaygılanıyorum
4 = Oldukça kaygılanıyorum 5 = Çok az kaygılanıyorum

1	Acaba büro ve öğrenci işleri (örneğin, fotokopi) ile ilgili okul yönetiminden yeterli yardım alabilecek miyim?	1 2 3 4 5
3	Acaba öğretim ile ilgili çok fazla işle veya sorumlulukla baş edebilecek miyim?	1 2 3 4 5
6	Acaba hem öğretime hazırlık yapmak hem de dinlenmek için yeterli zaman bulabilecek miyim?	1 2 3 4 5
7	Acaba okuldaki branş öğretmenlerinden veya diğer uzmanlardan yeterli yardım alabilecek miyim?	1 2 3 4 5
10	Acaba öğrencilerimi objektif olarak değerlendirebilmek için yeterli zaman bulabilecek miyim?	1 2 3 4 5
11	Acaba öğretim programının değişmezliği ile başa çıkabilecek miyim?	1 2 3 4 5
12	Acaba öğretmenlerden beklenen çok sayıda standartları karşılayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
16	Acaba okuldaki öğretim programının dışına çıkabilecek miyim?	1 2 3 4 5
21	Acaba sınıfım çok kalabalık olursa, öğrencilerle baş edebilecek miyim?	1 2 3 4 5
25	Acaba sınıfımda tasarladığım etkinlikleri gerçekleştirebilmek için gerekli olacak harcamalar konusunda okul yönetiminden maddi destek bulabilecek miyim?	1 2 3 4 5
27	Acaba etkili ve verimli ders planları hazırlamak için gerekli olan zamanı bulabilecek miyim?	1 2 3 4 5
31	Acaba sınıfımda sürekli sorun çıkaran öğrencilerle başa çıkabilecek miyim?	1 2 3 4 5
33	Acaba sınıfımın huzurunu bozan öğrencilerle birlikte çalışmak için gerekli bilgi, beceri ve anlayışa sahip olacak mıyım?	1 2 3 4 5
40	Acaba öğretim anlayışım ve kullandığım öğretim metotları ile ilgili idari engellemelerle karşılaşsam, onlarla başa çıkabilecek miyim?	1 2 3 4 5
42	Acaba her gün çok sayıda öğrenciyle uğraşabilecek miyim?	1 2 3 4 5
5	Acaba öğrencilerimde öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirebilecek miyim?	1 2 3 4 5
15	Acaba öğrencilerimde kendine güven ve başarı duygularını geliştirebilecek miyim?	1 2 3 4 5
17	Acaba sınıfımda öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerimin problemlerini teşhis edebilecek miyim?	1 2 3 4 5
19	Acaba sınıfımdaki her öğrenciye kendi potansiyelini keşfetmesi ve geliştirmesi için yardım edebilecek miyim?	1 2 3 4 5
22	Acaba sınıfımdaki öğrencilerin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının farkına varabilecek miyim?	1 2 3 4 5

23	Acaba sınıftaki motivasyonu düşük olan öğrencileri öğrenmek için cesaretlendirip, onların çabalarını destekleyebilecek miyim?	1 2 3 4 5
29	Acaba sınıftaki bazı öğrencilerin neden yavaş öğrendiklerini anlayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
34	Acaba öğrencilerimin beslenme ve sağlık problemlerinin öğrenmelerini nasıl etkilediğini anlayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
36	Acaba sınıftaki öğrencilerin bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
37	Acaba sınıftaki öğrencilerin konuyu etkili bir şekilde öğrenebilmeleri için alternatif öğretim tekniklerini uygulayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
38	Acaba öğrencilerimin davranışlarını etkileyebilecek psikolojik ve kültürel farklılıkları anlayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
39	Acaba farklı yollarda öğrenen öğrencilerin ihtiyaçlarına kendimi adapte edebilecek miyim?	1 2 3 4 5
41	Acaba sınıftaki her öğrencinin zihinsel ve duygusal gelişimine rehberlik edebilecek miyim?	1 2 3 4 5
43	Acaba öğrencilerimin okulda öğrendikleri bilgileri okul dışında da uygulamaya koymalarını sağlayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
45	Acaba öğrencilerimi öğrenmeye motive edebilecek miyim?	1 2 3 4 5
2	Acaba sınıftaki öğrencilerin bana olan saygılarını kazanabilecek miyim?	1 2 3 4 5
4	Acaba sınıfta yöneticiler tarafından gözleniyorken başarılı olabilecek miyim?	1 2 3 4 5
8	Acaba sınıfta öğretim için sahip olduğum zamanı etkin olarak kullanabilecek miyim?	1 2 3 4 5
9	Acaba okuldaki meslektaşlarıma bana olan saygılarını kazanabilecek miyim?	1 2 3 4 5
13	Acaba kaliteli ders planları hazırlamak için yeterli bilgi ve beceriye sahip olacak mıyım?	1 2 3 4 5
14	Acaba okuldaki diğer öğretmenler yetersiz olduğum alanların farkına varacaklar mı?	1 2 3 4 5
18	Acaba sınıfta çok gürültü olduğunda, okul müdürü hakkımda ne düşünecek?	1 2 3 4 5
20	Acaba öğretmenliğim hakkında yapılan teftişlerden olumlu değerlendirmeler elde edebilecek miyim?	1 2 3 4 5
24	Acaba sınıftaki öğrencilerin beni sevmelerini sağlayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
26	Acaba etkin bir sınıf yönetimi için yeterli bilgi ve beceriye sahip olacak mıyım?	1 2 3 4 5
28	Acaba öğrencilerimin sınıftaki kurallar doğrultusunda davranmalarını sağlayabilecek miyim?	1 2 3 4 5
30	Acaba sınıfta benim sorumlu tutulacağım utanç verici bir olayla karşı karşıya gelecek miyim?	1 2 3 4 5
32	Acaba okuldaki meslektaşlarıma öğretmenliğim bakımından benim yetersiz olduğumu düşünecekler mi?	1 2 3 4 5
35	Acaba veliler öğretmenliğim bakımından beni yeterli görecekler mi?	1 2 3 4 5
44	Acaba sınıfta herhangi bir meslektaşım tarafından gözleniyorken etkili ders işleyebilecek miyim?	1 2 3 4 5